VÄSTERBOTTENS MUSEUM

ARKEOLOGISK RAPPORT

Arkeologisk utredning

Schaktkontroll vid nedgrävning av vattenledning för kylanläggning, Volvo lastvagnar från fastighet Backen 3:28 till Backen kyrka, Umeå kommun, Västerbottens län

Västerbottens museum/Uppdragsverksamheten
Birgitta Fossum 2007

Innehåll

Inledning 1

Utredningsområdet 1

Syfte 2

Fornlämningsbild 2

Metod och genomförande 2

Resultat av utredningen 3

Fyndmaterialet 5

Diskussion 5

Utvärdering 6

Administrativa uppgifter 7

Referenser 7

Bilagor

Omslag: Karta över Västerhiske by 1773.

Dnr, Vbm: 71/07
Dnr; Lst: 431-13366-2006

Inledning

Med anledning av att Volvo lastvagnar AB planerade att utföra en nedgrävning av vattenledning för kylanläggning från fastigheten Backen 3:28 fram till Backen kyrkogård gav Länsstyrelsen Västerbottens museum i uppdrag att utföra en arkeologisk utredning/schaktkontroll av det berörda området (Lst. 431-13366-2006).

Anledning till den arkeologiska utredningen/schaktkontrollen var att nedgrävningen av schaktet skedde i anslutning till fornlämningsområdena RAÄ 127:1, RAÄ 964, RAÄ 965 samt den s.k. Hamnen, Backens by, Umeå Kommun. Västerbottens museum genomförde arbetet under perioden 2007-04-17 till 2007-04-23. Med anledning av de i schaktet framkomna anläggningarna utökades utredningen med 2 extra dagsverken.

Ansvarig för utredningsuppdraget var arkeolog Birgitta Fossum. Fältarbetet utfördes av Birgitta Fossum, Nina Granholm samt vid den fördjupade utredningen även av 1:e antikvarie Anders Huggert, Västerbottens museum. Birgitta Fossum var även ansvarig för rapport.

Utredningsområdet

Undersökningsområdet bestod av ett 440 meter långt schakt, beläget i en flack sydsluttande terräng, norr om hamnbassängen. Schaktet löper från fastigheten Backen 3:28 i öster till Backen kyrkogård i väster.

Utredningsområdet utgörs främst av odlingsmark och ängsmark med undantag av området på fastigheten Backen 3:28 som består av en gårdstomt. På vissa platser löper schaktet genom vägar.

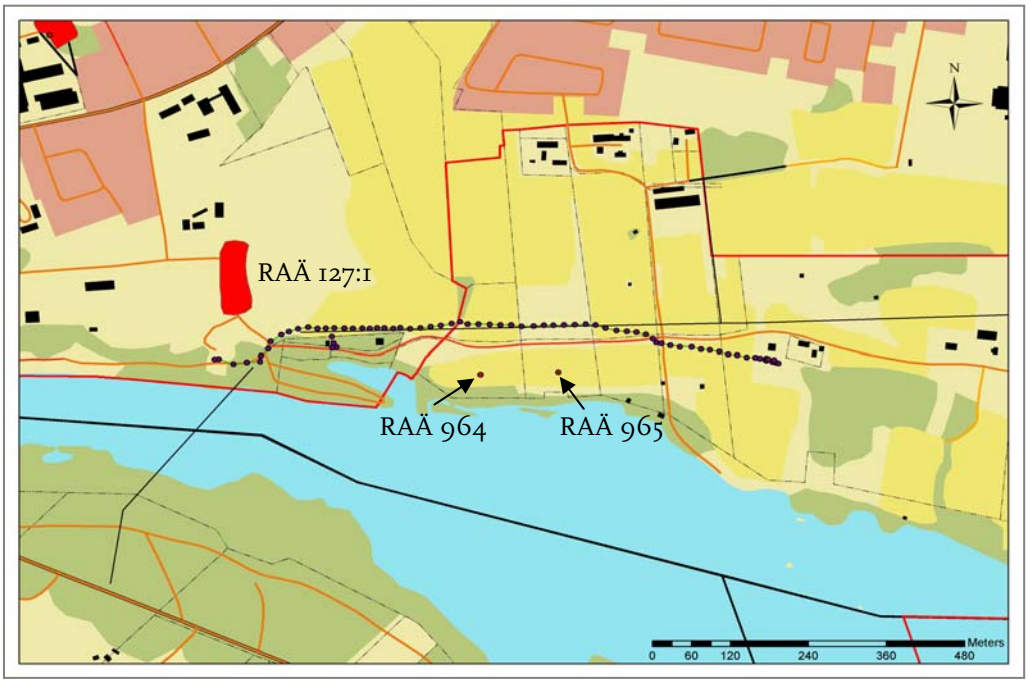

Fig. 1. Karta över utredningsområdet. Prickad sträckning anger visar schaktet där den antikvariska kontrollen ägde rum. Ur fastighetskartan

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att undersöka om registrerade och oregistrerade forn- och kulturlämningar kom att beröras av den planerade exploateringen i området.

Fornlämningsbild

I anslutning till utredningsområdet är ett fornlämningsområde RAÄ 127:1 samt två fyndplatser RAÄ 964 och 965 registrerade. Utredningsområdet går också förbi det område som tidigare fungerade som hamn och som idag kallas Hamnen. Området RAÄ 127:1 består av lämningar efter stadsbebyggelse från 1500-talet, och när staden år 1622 flyttades till sin nuvarande plats bebyggdes området med kyrkostugor – Kyrckio Huus (1714). RAÄ 965 består av det område där landshövdingen hade sitt residens under åren 1720 till 1780 dit han var tvungen flytta efter att residenset inne i staden (som låg där Umeå ligger idag) brändes ned av ryska trupper. Så sent som år 1780 stod det nya residenset inne i staden färdigt igen. RAÄ 964 är det område där landshövdingen hade sina ämbetsrum placerade under samma period. De fynd som tidigare är registrerade i anslutning till de två fyndplatserna är lösfynd av yngre karaktär.

Metod och genomförande

Den arkeologiska utredningen utfördes parallellt med att en grävmaskin tog upp schakt på 1,5x2,4 m för nedläggning av kylvattenledning. På grund av att det översta matjordslagret var fruset på grund av tjäle var sållning av massorna inte möjligt att genomföra.

Det nedgrävda schaktet mättes in med GPS och lades in i handdator. Framkomna anläggningar mättes in med GPS.

Vid utredningens början hade ungefär 20 meter av det schakt där arkeologisk schaktkontroll skulle genomföras redan tagits upp. Denna del av schaktet låg på fastigheten Backen 3:28 och består idag av en gårdstomt. I schaktet framkom tre anläggningar där en fördjupad utredning var nödvändig för att fastställa anläggningarnas karaktär och ålder. Orsaken till att karaktär och ålder på dessa anläggningar inte kunde fastställas i schaktkontrollens första skede var att anläggningarna redan var söndergrävda när arkeologerna kom till platsen.

Vid den fördjupade utredningen fick schaktet vid två av anläggningarna (A2 och A3) delvis fyllas igen för att det skulle vara möjligt att nå lämningarna. Vid båda dessa lämningar rensades anläggningarna fram i profil. Vid den antagna grunden (A2) rensades dessutom en yta i plan fram med hjälp av grävmaskin. Anläggningarna dokumenterades med hjälp av beskrivningar och fotografier.

Vid anläggningen A1 rensades en yta ovanpå anläggningen fram med grävmaskin, dels för att anläggningen skulle vara möjlig att nå och dels för att eliminera rasrisken från schaktets kant. I ett nästa steg tömdes schaktet på vatten och anläggningen rensades fram. För att kunna avgöra anläggningens djup fick grävmaskin användas för att på botten rensa bort stora stenar. Det medförde att väggarna till sist inte höll och rasade samma. Lämningen dokumenterades med hjälp av fotografier och beskrivningar.

Enstaka fynd tillvaratogs och förvaras på Västerbottens museum i avvaktan på fyndfördelning

Resultat av utredningen

Vid den arkeologiska utredningen framkom tre anläggningar, A1 (brunn), A2 (en grund, troligen från en ladugård) och A3 (avfallsgrop). Samtliga anläggningar bedömdes i huvudsak ha använts under 1800-talet och tidigt 1900-tal.

A1: 5 meter från det Ö-V gående schaktets början framkom en träkonstruktion (A1/SO1) på ungefär 1,5 m djup och i schaktets södra kant. Innan framrensning var tre timmarbalkar/plank synliga och i schaktmassorna kunde noteras glas, porslin och tegel. I profilen kunde man även tydligt se att jordmassorna ovanpå anläggningen var påfyllda i efterhand. Efter att det påförda lagret hade rensats bort med hjälp av grävmaskin och botten av schaktet hade tömts på vatten rensades anläggningen fram. Efter framrensning kunde man konstatera att anläggningen sträckte sig ned till 2,80-3 m djup.

Fig. 2. A1 efter framrensning. Från NNV. Foto: Birgitta Fossum

Den södra väggen i anläggningen, som låg ca. 1,5 m under markytan var den bäst bevarade och bestod av fem ovanpå lagda plankar. Med undantag av det översta bordet var planken mellan 22-26 cm breda, 120 m långa och 6 cm tjocka. Det översta bordet var endast 12 cm brett och hade flyttats ca. 10 cm mot väster i förhållande till de plank som var placerade nedanför. Detta gör att det finns skäl att tro att de hade rubbats i samband med grävningen av schaktet. Från anläggningens södra vägg i den östra delen av anläggningen löpte två plank i 90 graders vinkel. Dessa var något omflyttade från vad som föreföll vara deras ursprungliga position. Anläggningens utseende, konstruktion, storlek och djup gör att den troligaste tolkningen är att det rör sig om en brunn.

Fyndmaterialet som framkom vid rensning av A1/SO1 härrör i huvudsak från 1800- och 1900-tal och bestod i huvudsak av glas, porslin, tegel, korkmatta, elkablar (äldre typ). Två fynd, F4, en knapp av metall och F5 ett grönt handblåst glas (bottenbit från flaska) kan föras tillbaka till 1700-tal. Studerar man den historiska kartan från 1772 kan man konstatera att det vid det tillfället inte fanns någon gård på platsen, vilket stödjer tolkningen att anläggningen är yngre än 250 år.

Fig. 3. Plank från brunnen, A1. Foto: Birgitta Fossum

Plankorna i brunnen var tillhuggna med yxa och i ändarna hade kilar huggits för att foga samman plankerna när brunnen byggts (se fig 2 och 3).

Mitt emot anläggningen i den norra kanten var ett tiotal tegelstenar synliga. Dessa verkar härröra från fyllmassor som användes för att fylla igen brunnen och området strax däromkring.

Ca. 12 m från schaktets början framkom i den norra profilen mellan 0,20-0,40 m under markytan en anläggning bestående av en mörkfärgning. I centrum av anläggningen fanns ett tiotal tegelstenar. Direkt under mörkfärgningen fanns ett antal 0,4 – 0,6 m stora naturstenar.

A2: Vid framrensning av anläggningen (A2/SO2) framkom i plan ett lager murstenar av cement. Därunder framkom ett 0,02-0,15 m tjockt lager med rester av trä och mycket förmultnad takspån. Under detta påträffades ytterligare ett lager med rester efter murbruk och tegelstenar. Det är med stor sannolikhet resterna efter en ekonomibyggnad, troligtvis en ladugård som revs en bit in på 1900-talet. Det material som i övrigt kunde noteras var recent, såsom glas, tegel, spik, plåtbitar, porslin, flaskor samt glas från solglasögon (möjligen 1920-tal).

A3: Mitt emot A2/S02 framkom en gropanläggning (A3) med rester efter avfall, bland annat obrända ben samt recent avfallsmaterial som porslin, glas, tegel, metallband, spik, plåtbitar.

Schakten i övrigt bestod i allmänhet av ett ca 0,2 – 0,5 m tjockt matjordslager, följd av ett lager fin sand/mjäle. I schaktets västra del, strax ovanför hamnen och nära kyrkogården framkom i schaktets botten blålera. Matjordslagret var generellt sett genomfruset vilket medförde att det grävdes upp i stora ”block”, som därmed var omöjliga att sålla.

Fig. 4. A2 efter framrensning. Foto från SÖ. Foto: Birgitta Fossum

Fyndmaterialet

F1. Del av skaft från kritpipa. Längd: 2,2 cm. Diameter: 0,6-0,7 cm

F2. delar av sten. Tillhuggen platt. Längd: 14-17,9 cm. Bredd: 2,5-8 cm. Tjocklek: 1,2-2,8 (ursprungligen har den varit 2,8 cm tjock).

F3. Del av fot till trebensgryta i keramik. Höjd: 0,6-1,2 cm hög. Diameter: Övre delen 4 cm, nedre delen 2,9 cm

F4. Knapp, metall. Motiv: Blomma i mitten samt bård runt kanten. Möjlig datering 1700 – 1800-tal. Diameter: 1,6 cm.

F5. Glasskärva. Delar av botten från flaska, handblåst. Möjlig datering 1700-tal. Längd: 10 cm. Bredd: 3-9 cm. Tjocklek: 0,6 cm.

F6. Del av hank till keramikkärl. Framkom i hjulspår i den s.k. ”Hamnen”. Längd: 2,1-2,8 cm. Bredd: 1,5 cm. Tjocklek: 0,5 cm.

F7. Bit av keramik, rödgods- Lite glasyr kvar på skärvan. Framkom i hjulspår i den s.k. ”Hamnen”. Längd: 1,8-2,3 cm. Bredd: 1,8-1,9 cm. Tjocklek: 0,4-0,7 cm

Diskussion

Utifrån det material som framkom i A1, A2 och A3 är det sannolikt att de tre anläggningarna är samtida. I samband med att anläggning A1 inte längre användes fylldes den med avfallsmaterial. Materialet som framkom i anläggningen stämde dessutom väl överens med det material som kunde observeras vid anläggning A3. Det förefaller därmed som att när man rev A2 (ladugården) använde man detta material för att fylla igen brunnen, A1. Därmed är det troligt att A1 och A2 nyttjades samtidigt och gick ur

användning vid samma tid. Brunnen har sannolikt försörjt ladugården med vatten. Vid framrensning av A2 framkom glas från solglasögon som kan tillskrivas 1900-talets första hälft (troligen 1920-talet) vilket gör att anläggningen sannolikt revs någon gång under 1900-talets första hälft.

Vid utredningen framkom även två fynd vid brunnen, A1 som kan härröra från 1700-talet. Dessa framkom dock tillsammans med det yngre omrörda fyllnadsmaterialet, vilket gör att det sannolikt har hamnat i brunnen samtidigt med det övriga avfallsmaterialet. Att gården inte finns på 1773 års karta stödjer tolkningen av anläggningarna som yngre än 250 år.

Materialet från avfallsgropen (A3) bestod i huvudsak av obrända ben samt recent glas och porslin. Sannolikt var även denna anläggning samtida med ladugården och brunnen (och har använts för avfallsdumpning medan ladugården användes).

I det övriga schaktet framkom endast ett fåtal fynd, varav inga kunde tillskrivas någon anläggning. Schaktet löper i huvudsak genom ängsmark och åkrar, vilket medför att de översta 0,3, - 0,5 m består av plöjd matjord. Det medför dels att om det har funnits anläggningar på platsen så är de till stor grad sönderplöjda, och dels att eventuella fynd har flyttats runt något. Den ringa mängden fynd beror också till stor grad på att tjälen inte hade gått ur marken vilket medförde att hela matjordslagret var genomfruset (0,3-0,5 m). När grävmaskinen tog bort matjordslagret, lyftes den i stora block. Det medförde att jorden inte gick sålla, och bara de fynd som fanns i ytskiktet kunde upptäckas.

Utvärdering

Den arkeologiska utredningen utfördes under en vecka i april, en årstid då tjälen inte hade hunnit gå ur marken vilket försvårade det arkeologiska arbetet i hög grad. När grävmaskinen grävde bort det frusna lagret/tjälen var hela matjordslagret borta och det är i det lagret det vanligtvis framkommer fynd. Det frusna lagret kom upp som stora block, mellan 0,3 – 0,5 m tjocka och upptill 1-2 meter stora. I och med att matjorden inte gick att sålla försvann mycket av förutsättningarna för att påträffa ”lös” fynd. Schaktet gick dessutom i anslutning till flera kulturhistoriskt intressanta områden, dels med Häradshövdingens gård (RAÄ 965), Ämbetsrummen (RAÄ964) den s.k. Hamnen, samt fornlämningsområdet RAÄ 127 där stadsbebyggelsen fanns under 1500-talet. Detta gör att man kan utgå från att det bör ha framkommit fler fynd om marken inte varit frusen.

Undersökningsplan och Länsstyrelsens beslut om en antikvarisk kontroll av schaktet hade i god tid skickats till exploatören Volvo lastvagnar AB och deras entreprenörer, i det här fallet NCC. Trots detta hade markarbetet påbörjats inom det område där det var bestämd att en antikvarisk kontroll skulle äga rum. När arkeologer kom till platsen, var ett område med kulturhistoriska lämningar redan söndergrävda. Inom detta område återfanns tre anläggningar som alla var söndergrävda när arkeologerna kom till platsen.

Administrativa uppgifter

Dnr. Västerbottens museum: 71/07
Dnr, Länsstyrelsen i Västerbotten: 431-13366-2006
Län, Kommun, Socken: Västerbotten, Umeå stad och Umeå kommun.
Ekonomisk karta: 20K7C, 20K7D
Uppdragsgivare: Volvo lastvagnar AB.
Uppdragsansvarig: Jans Heinerud, Vbm
Undersökningsledare: Birgitta Fossum, Vbm
Fältarbetspersonal: Birgitta Fossum, Nina Granholm och Anders Huggert, Vbm
Rapportansvarig: Birgitta Fossum, Vbm
Förberedelsearbete: 1 dv
Fältarbete: 13 dv
Rapport: 3 dv
Utredd yta: 440 m schakt, 1,5 – 2 m brett.
Fotografier: Digitala bilder. Förvaras på Västerbottens museum.
Fynd: F1-F7

Bilagor

Kontaktkarta/Fotolista

Referenser

Fornminnesregistret i Västerbottens län

Dnr, Vbm: 71/07
Dnr; Lst: 431-13366-2006

Fotolista

1. SO1 5 m från schaktkants början. Tegel norra kant. Foto: Nina Granholm
2. SO1 5 m från schaktkants början. Tegel norra kant. Foto: Nina Granholm
3. SO1 södra kanten, lite tegel, sten och träkonstruktion. Brunn. Foto: Nina Granholm
4. SO1 södra kanten, lite tegel, sten och träkonstruktion. Brunn. Foto: Nina Granholm
5. SO2 Tegel och sten, mörk färgning. Foto: Nina Granholm
6. ISO2 Tegel och sten, mörk färgning. Foto: Nina Granholm
7. SO2 Tegel och sten, mörk färgning. Foto: Nina Granholm
8. SO2 Tegel och sten, mörk färgning. Foto: Nina Granholm
9. SO2 Tegel och sten, mörk färgning. Foto: Nina Granholm
10. Birgitta Fossum, fundersam arkeolog. Foto: Nina Granholm
11. SO2 Anläggning i profil efter framrensning. Tegel och mörkfärning. Tagit från söder. Foto: Birgitta Fossum
12. SO2. Anläggningen i profil efter framrensning. Mörkfärningng och tegel. Tagit från SÖ. Foto: Birgitta Fossum
13. SO2. SO2. Anläggningen i profil efter framrensning. Mörkfärningng och tegel. Tagit från SV. Foto: Birgitta Fossum
14. IMPG 1730. SO2. Den västra delen av profilen. Tagit från SÖ. Foto: Birgitta Fossum
15. SO2. Den mittersta delen av profilen. Tagit från SÖ. Foto: Birgitta Fossum
16. SO2. Den östra delen av profilen. Tagit från SÖ. Foto: Birgitta Fossum
17. SO2. Den östra delen av profilen. Tagit från SÖ. Foto: Birgitta Fossum
18. Gropanläggning i södra schaktkanten vid SO2. Tagit från NV. Foto: Birgitta Fossum
19. Gropanläggning i södra schaktkanten vid SO2. Tagit från NÖ. Foto: Birgitta Fossum
20. Hårdpackat under Älvtået vägen, område söder om häradsvägen. Foto: Birgitta Fossum
21. Hårdpackat under Älvtået vägen, område söder om häradsvägen. Foto: Birgitta Fossum
22. Hårdpackat under Älvtået vägen, område söder om häradsvägen. Foto: Birgitta Fossum
23. Anläggning vid schaktets början. Brunn. Tagit från norr. Foto: Birgitta Fossum
24. Anläggning vid schaktets början. Brunn. Tagit från NÖ. Foto: Birgitta Fossum
25. SO2. Anläggning profil i schaktkant. Tagit från söder. Foto: Birgitta Fossum
26. SO2. Anläggning västra del i profil i schaktkant. Tagit från SÖ. Foto: Birgitta Fossum
27. SO2. Anläggning östra del i profil i schaktkant. Tagit från S. Foto: Birgitta Fossum
28. SO2. Tegelsamling i profil i schaktkant. Tagit från S. Foto: Birgitta Fossum
29. Profil i schaktkant på åker ovansidan häradsvägen. Inga anläggningar synliga, utan steril mark framträdde direkt under matjorden i åkern. Foto: Birgitta Fossum
30. Gravmaskinen i arbete vid grävande av schakt
31. Profil i schaktkant på åker ovansidan häradsvägen. Inga anläggningar synliga, utan steril mark framträdde direkt under matjorden i åkern. Foto: Birgitta Fossum
32. ISchakt genom åker på ovanidan häradsvägen, nära hamnområdet. Foto: Birgitta Fossum
33. Arkeologen Nina Granholm följer schaktarbetet. I området strax ovan gamla Hamnen. Foto: Birgitta Fossum
34. Arkeologen Nina Granholm följer schaktarbetet. I området strax ovan gamla Hamnen. Foto: Birgitta Fossum.
35. Arkeolog Anders Huggert rensar fram brunnen i början av schaktet. Tagit från NÖ. Foto: Birgitta Fossum.
36. Arkeolog Anders Huggert rensar fram brunnen i början av schaktet. Tagit från NV. Foto: Birgitta Fossum.
37. Arkeolog Anders Huggert rensar fram brunnen i början av schaktet. Tagit från N. Foto: Birgitta Fossum.
38. Brunn efter framrensning. Tagit från NNÖ. Foto: Birgitta Fossum
39. Schaktet vid korsningen Häradsvägen och vägen ned mot älven inne på kyrkans område. Foto: Birgitta Fossum
40. Brunnen sett ovanifrån. Brunnens översta plank är ca 6 cm tjockt och 120 cm långt. Foto: Birgitta Fossum
41. Brunnen sett ovanifrån. Bilden suddig. Foto: Birgitta Fossum
42. Brunnen sett ovanifrån. Närbild. Brunnens översta plank är ca 6 cm tjockt och 120 cm långt. Foto: Birgitta Fossum
43. Brunnen sett ovanifrån. Brunnens översta plank är ca 6 cm tjockt och 120 cm långt.

Foto: Birgitta Fossum
44. Brunnen efter framrensning, innan nedgrävning i botten. Tagit från N.
Foto: Birgitta Fossum
45. Brunnen efter framrensning, innan nedgrävning i botten. Tagit från N
Foto: Birgitta Fossum
46. Brunnen efter framrensning, innan nedgrävning i botten. Tagit från N.
Foto: Birgitta Fossum
47. Brunnen efter framrensning, innan nedgrävning i botten. Tagit från N.
Foto: Birgitta Fossum
48. Brunnen efter framrensning, innan nedgrävning i botten. Närbild, suddig Tagit från N.
Foto: Birgitta Fossum
49. Brunnen efter framrensning, innan nedgrävning i botten. Tagit från N.
Foto: Birgitta Fossum
50. Brunnen efter framrensning, innan nedgrävning i botten. Tagit från N.
Foto: Birgitta Fossum
51. Anders Huggert försöker få bort lera och vatten från schaktets botten. Tagit från N.
Foto: Birgitta Fossum
52. Brunnens inre hörn sett från NV. Synlig är delar av brunnens södra och östra vägg.
Foto: Birgitta Fossum
53. Brunnens östra vägg sett från NV. Foto: Birgitta Fossum
54. Brunnens inre hörn sett från NV. Synlig är delar av brunnens södra och östra vägg.
Foto: Birgitta Fossum
55. Brunnens inre hörn sett från NNV. Synlig är delar av brunnens södra och östra vägg.
Foto: Birgitta Fossum
56. Plank från brunnens vägg. Foto: Birgitta Fossum
57. Plank från brunnens vägg. Foto: Birgitta Fossum
58. Plank från brunnens vägg, närbild. Foto: Birgitta Fossum
59. Plank från brunnens vägg, närbild av plugghål. Foto: Birgitta Fossum
60. Plank från brunnens vägg, närbild av plugghål. Foto: Birgitta Fossum
61. Plank från brunnens vägg. Foto: Birgitta Fossum
62. Del av kritpipsskaft. Foto: Birgitta Fossum
63. Del av kritpipsskaft. Foto: Birgitta Fossum
64. Del av trefotsgryta. Foto: Birgitta Fossum
65. Del av trefotsgryta. Foto: Birgitta Fossum
66. Knapp. Foto: Birgitta Fossum
67. Knapp. Foto: Birgitta Fossum

Bild 01.JPG

Bild 02.JPG

Bild 03.JPG

Bild 04.JPG

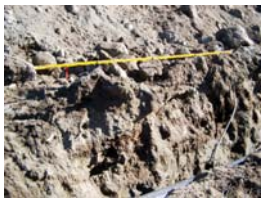
Bild 05.JPG

Bild 06.JPG

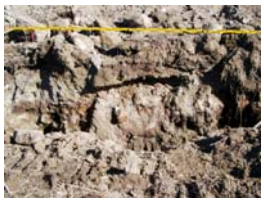
Bild 07.JPG

Bild 08.JPG

Bild 09.JPG

Bild 10.JPG

Bild 11.JPG

Bild 12.JPG

Bild 13.JPG

Bild 14.JPG

Bild 15.JPG

Bild 16.JPG

Bild 17.JPG

Bild 18.JPG

Bild 19.JPG

Bild 20.JPG

Bild 21.JPG

Bild 22.JPG

Bild 23.JPG

Bild 24.JPG

Bild 25.JPG

Bild 26.JPG

Bild 27.JPG

Bild 28.JPG

Bild 29.JPG

Bild 30.JPG

Bild 31.JPG

Bild 32.JPG

Bild 33.JPG

Bild 34.JPG

Bild 35.JPG

Bild 36.JPG

Bild 37.JPG

Bild 38.JPG

Bild 39.JPG

Bild 40.JPG

Bild 41.JPG

Bild 42.JPG

Bild 43.JPG

Bild 44.JPG

Bild 45.JPG

Bild 46.JPG

Bild 47.JPG

Bild 48.JPG

Bild 49.JPG

Bild 50.JPG

Bild 51.JPG

Bild 52.JPG

Bild 53.JPG

Bild 54.JPG

Bild 55.JPG

Bild 56.JPG

Bild 57.JPG

Bild 58.JPG

Bild 59.JPG

Bild 60.JPG

Bild 61.JPG

Bild 62.JPG

Bild 63.JPG

Bild 64.JPG

Bild 65.JPG

Bild 66.JPG

Bild 67.JPG

VÄSTERBOTTENS
MUSEUM

Box 3183, 903 04 Umeå
Telefon 090-17 18 00. Telefax 090-77 90 00.
info@vasterbottensmuseum.se
www.vasterbottensmusem.se